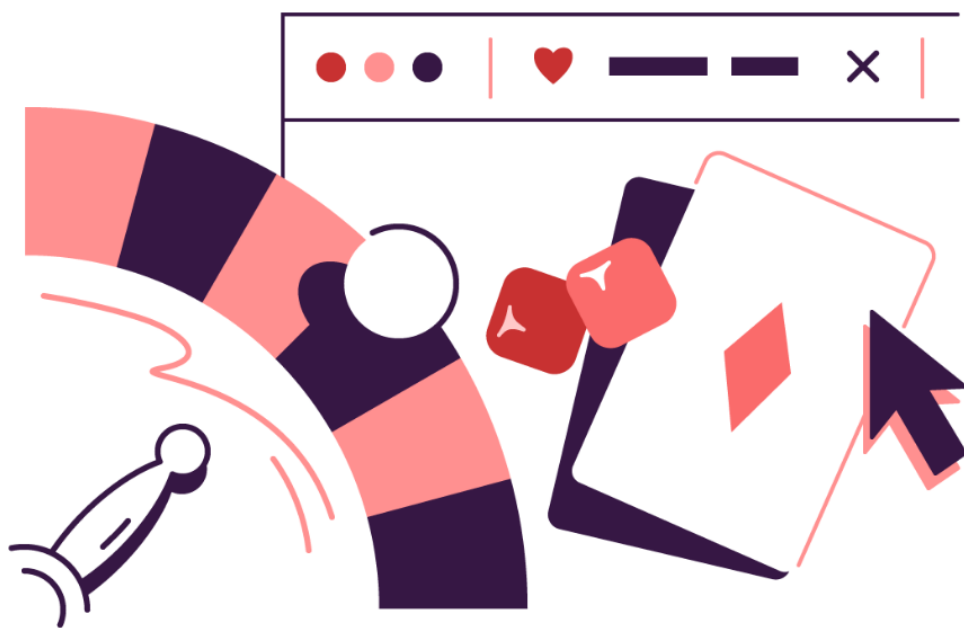


Tilsynsrapport – tiltak etter hvitvaskingsloven - Bingoentreprenøren AS



Sammendrag tilsynsrapport

Rapportnummer	1
Vår saksreferanse	21/05353
Dokumenttilsyn	
Virksomhet	Bingoentreprenøren AS – org. nr. 981 900 510
Revisjonsområde	Kartlegging av innførte tiltak etter krav i hvitvaskingsloven
Saksbehandler	Frank Hoff Hana – seniorrådgiver Liv Røthe - seniorrådgiver

Rapportens innhold:

Tilsynsrapport 1 – 2022 beskriver resultat etter revisjon av krav til tiltak etter hvitvaskingsloven hos Bingoentreprenøren AS.

Hovedkonklusjoner:

Lotteritilsynet har kontrollert hvordan Bingoentreprenøren AS følger opp de krav til tiltak som kommer frem av hvitvaskingsloven med tilhørende forskrift, jf. hvvl. § 4 (2) bokstav g.

Bingoentreprenøren AS har oversendt dokumentasjon på en ryddig og strukturert måte og i samsvar med det som vi har bedt om. Bingoentreprenøren AS har utpekt en hvitvaskingsansvarlig og har levert en grundig risikovurdering godkjent av styret. Med bakgrunn i denne er det utarbeidet en fellesrutine som fanger opp områdene som kreves etter hvitvaskingsloven.

Bingoentreprenøren AS har dokumentert ansvar og opplæringsmateriell på en god måte.

Tilsynet resulterte i ingen avvik og tre merknader. Vi ønsker at dere gir oss tilbakemelding på hvordan dere vil følge opp merknadene innen 15. juni 2022.

Førde, 8. april 2022

Seniorrådgiver Liv Røthe

Seniorrådgiver Frank Hoff Hana

Innhold

1. Bakgrunn for tilsyn.....	4
2. Metode.....	5
3. Resultat.....	6
3.1 Risikovurderinger.....	6
3.1.1 Lotteritilsynets vurdering	7
3.2 Krav til rutiner.....	7
3.2.1 Lotteritilsynets vurdering	8
3.3. Opplæring.....	8
3.3.1 Lotteritilsynets vurdering	9
3.4 Kundetiltak og løpende oppfølging	9
3.4.1 Lotteritilsynets vurdering	10
3.5 Undersøkelse og rapportering til Økokrim.....	10
3.5.1 Lotteritilsynets vurdering	11
4. Oppsummering av resultat og videre oppfølging.....	11
4.1 Avvik	12
4.2 Merknader	12

1. Bakgrunn for tilsyn

Bingoentreprenører ble ved høsten 2018 omfattet av hvitvaskingsloven med tilhørende forskrift, jf. hvvl. § 4 (2) bokstav g. Dette innebærer at bingoentreprenører må ha gode systemer for å sikre at lovens krav følges opp på en god måte. Lotteritilsynet er tillagt oppgaven med å føre tilsyn med dette regelverket, jf. hvvl. § 43, annet ledd, bokstav c.

Hovedmålet med dette tilsynet er å få en oversikt over hvordan bingobransjen som bransje har gjennomført hvitvaskingsregelverket. Lotteritilsynet har på bakgrunn av dette gjennomført dokumenttilsyn rettet mot noen utvalgte bingoentreprenører, herunder Bingoentreprenøren AS.

Siden innholdet i kravene lovens må vurderes opp mot den aktuelle risikoen i bransjen, har det vært særlig viktig i dette tilsynet å få kartlagt hvordan bransjen har risikovurdert egen virksomhet og spesielt om denne på en god måte er knyttet opp mot det risikobilde i den overordnede risikovurderingen av spillmarkedet.

Videre er målet med tilsynet å få en oversikt over hvordan bransjen har gjennomført sentrale krav i hvitvaskingsloven;

- Risikovurdering og rutiner (hvvl. kap. 3)
- Kundetiltak og løpende oppfølging (hvvl. kap. 4)
- Undersøkelse og rapportering (hvvl. kap. 5)
- Internkontroll og revisjon (hvvl. § 35)

Denne kunnskapen vil være et viktig bidrag inn i vårt arbeid med å utarbeide en veileder særlig tilpasset spillbransjen. En slik veileder vil både gjøre det lettere for bransjen å bruke ressursene riktig og ikke minst tydeliggjøre hvilke forventninger Lotteritilsynet har til aktørene ved fremtidige tilsyn hvor etterlevelsen av kravene vil være mer fremtredende.

Siden tilsynet denne gang primært er gjennomført for å skaffe kunnskap om implementering av hvitvaskingsregelverket i bransjen som sådan, vil kun klare avvik danne grunnlag for pålegg om retting, se punkt 4.

2. Metode

Det er valgt en overordnet tilnærming for tilsynet hvor vi legger vekt på å kartlegge hvordan tilsynsobjektene har innrettet seg etter kravene i hvitvaskingsloven. En slik kartlegging vil gi oss kunnskap om risiko for hvitvasking innenfor bingo, samtidig som vi gjennomfører tilsyn på et overordnet nivå. Det betyr at vi opparbeider oss kunnskap om teoretisk risiko for hvitvasking og terrorfinansiering samtidig som vi avdekker om noen ikke har tiltak slik loven krever.

Basert på tidligere tilsyn etter bingoforskriften valgte Lotteritilsynet høsten 2021 ut fem bingoentreprenører som tilsynsobjekt. Bingoentreprenør AS er blant entreprenørene som ble valgt ut som tilsynsobjekt.

Lotteritilsynet sendte varsel om tilsyn til Bingoentreprenøren AS 19. oktober 2021 hvor vi bad om å få oversendt dokumentasjon innen 1. november 2021. Lotteritilsynet mottok dokumentasjon fra Bingoentreprenøren innen fristen. Det er ikke bedt om ytterligere dokumentasjon og våre vurderinger er gjort på det som er innsendt innen fristen.

Vi gjennomfører denne gangen et kartleggingstilsyn. Det betyr at vi gir individuelle tilbakemeldinger til de utvalgte tilsynsobjektene basert på innførte tiltak, men at nivået på tilbakemeldingene er tilpasset et overordnet nivå i samsvar med metoden.

Metoden gir oss et godt grunnlag for å utøve vår veiledningsplikt overfor bingoentreprenørene og gir oss noe tid til å kartlegge den reelle risikoen i tilknytning til bingovirksomheten.

Metoden åpner for et mer dialogbasert tilsyn med bingoentreprenørene der vi kommer med anbefalinger til forsterking eller justering av innførte tiltak.

Lotteritilsynet understreker likevel at dersom det er åpenbare brudd på lovkrav vil det blir varslet pålegg om retting i samsvar med forvaltningsloven.

Ved avvik vil Lotteritilsynet legge fram revisjonsbevis. Lotteritilsynet vil også be om en oppfølgingsplan som beskriver hvilke tiltak Bingoentreprenøren AS iverksette for å utbedre avvikene.

Ved merknader forventer Lotteritilsynet at de påpekte forholdene håndteres slik at de ikke senere utvikler seg til avvik. Ved merknad ber Lotteritilsynet også om tilbakemelding på hvordan Bingoentreprenøren AS vil følge opp Lotteritilsynets anbefaling.

3. Resultat

Bingoentreprenøren AS har oversendt dokumentasjonen på en ryddig og strukturert måte og alle dokumenter er tydelig merket med referanse til dokumentene. Som rapporteringspliktig etter hvitvaskingsloven, er det blant annet lovfestede krav om at dere skal ha en virksomhetsrettet risikovurdering, og at dere skal gjøre nærmere undersøkelser knyttet til mistenkelige forhold. Bingoentreprenøren AS har innsendt dokumentasjonskrav slik det ble bedt om i varselet.

Styret i Bingoentreprenøren AS har utpekt en hvitvaskingsansvarlig i ledelsen. Det er lagt ved funksjonsbeskrivelse for hvitvaskingsansvarlig. I opplæringsmateriell og i rutinene er navn og kontaktinformasjon oppgitt. Kontrolloppgaver blir delegert fra hvitvaskingsansvarlig til avdelingsleder på hvert sted.

3.1 Risikovurderinger

For at en bingoentreprenør skal kunne vurdere risikoen for å bli misbrukt som ledd i hvitvasking, må risikoen konkretiseres basert på foretakets egen virksomhet. Dette innebærer at konkretisering av risikoen vil kunne være enklere for mindre bingoentreprenører enn for større bingoentreprenører med flere bingohaller og bredere kundespekter. Selv om risikoen kan oppleves som liten, må det gjøres reelle vurderinger av risikoen knyttet til egen virksomhet, og dette må dokumenteres.

Bingoentreprenøren AS har utformet en samlet risikovurdering som ble vedtatt av styret 30. oktober 2020. Risikovurderingen gir først en beskrivelse av produkter, kundegrupper og geografiske områder hvor selskapet har bingohaller. Så beskrives hvilke tiltak virksomheten har innført som begrenser den iboende risikoen (innskudds- og gevinstbegrensninger, begrensninger i spillene og særlige utbetalingsbegrensninger).

I risikovurderingen beskrives både risikoøkende og risikodempende faktorer for ulike kundegrupper, produkter og for ulike plasseringer av bingohallene. Bingoentreprenøren AS setter risikoen til hvert punkt til lav, middels eller høy risiko.

Avslutningsvis har Bingoentreprenøren AS foretatt en særlig risikovurdering av muligheten å dele opp spill for å omgå terskelverdien på kr. 16.000 og bruke entreprenørens system for å veksle kontante innskudd til bank.

Bingoentreprenøren AS vurderer den overordnede risikoen i selskapet for systematisk hvitvasking gjennom sikring, skjuling eller tilsøring av utbytte fra kriminell handling som lav, mens den overordnede risikoen for «spill med svarte penger» som middels.

Lotteritilsynet har mottatt tre risikovurderinger fra tre bingohaller i Hokksund, Brumunddal og Heimdal.

3.1.1 Lotteritilsynets vurdering

Bingoentreprenøren AS har utarbeidet en grundig risikovurdering som er godkjent av styret

30. oktober 2020. Risikovurderingen er etter Lotteritilsynets vurdering logisk bygget opp og beskriver de ulike risikoområdene (produkter/kunder/geografi) på en god måte.

Lotteritilsynet vil særlig trekke frem risikovurderingens utfyllende beskrivelse av både risikoøkende og risikodempende faktorer, som vil kunne bidra til å finne riktige tiltak for å begrense risiko, men også sikre at tiltak som allerede avdemper risikoen kan forsterkes/videreføres. Risikovurderingen bygger på Lotteritilsynets risikovurderingen av entreprenørens spillprodukter.

Lotteritilsynet vil videre trekke frem som positivt at Bingoentreprenøren AS har innført ekstra vakthold i en bingohall som følge av risikovurderinger og installert videoovervåkning i to bingohaller for å sikre god oversikt over lokalet til enhver tid.

Bingoentreprenøren AS sin grundige og detaljert risikovurdering, kan innebære en risiko for at hovedlinjene i risikovurderingen forsvinner i detaljer når denne skal videreformidles til de ansatte ved opplæring. Vi har fått dokumentasjon på at risikovurderingen er gjennomgått med avdelingslederne, men ikke detaljer om selve opplæringen (ikke etterspurt). Lotteritilsynet anbefaler (om det ikke allerede er gjort) sikre at de risikoer som spesielt er relevant for avdelingslederne/ ansatte i bingohallene fremheves særlig i opplæringen.

3.2 Krav til rutiner

Det er helt nødvendig å ha fastsatt rutiner for å sikre etterlevelse av hvitvaskingsloven, og dette er derfor også lovfestet som et krav. Rutinene må være basert på selskapets risikovurdering, slik at rutinene er tilpasset den enkelte bingoentreprenør. Rutinene skal være fastsatt av bingoentreprenørens ledelse og det skal utpekes en hvitvaskingsansvarlig som skal følge opp disse.

Bingoentreprenøren AS har samlet alle rutinene knyttet til hvitvaskingsområdet i en fellesrutine som omfatter både rutiner knyttet til kundetiltak og løpende oppfølging (pkt. 2), undersøkelses- og rapporteringsplikten (pkt. 3), oppbevaring av opplysninger og dokumentasjon (pkt. 4) og øvrige plikter som internkontroll og opplæring (pkt. 5).

Fellesrutinen utpeker også hvitvaskingsansvarlig, og hvilke oppgaver denne har (pkt. 1).

Som vedlegg til rutinen er det lagt til dokumentasjonskrav ved normale kundetiltak (vedlegg 2) og lovbestemte forsterkede kundetiltak (vedlegg 3). Selskapets risikovurdering er også vedlagt fellesrutinen (vedlegg 1).

3.2.1 Lotteritilsynets vurdering

Fellesrutinen til Bingoentreprenøren AS fanger opp alle de sentrale områdene som kreves etter hvitvaskingsloven og har etter Lotteritilsynets vurdering en oversiktlig og logisk oppbygging.

Lotteritilsynet vil spesielt trekke frem at dokumentasjonskrav er tatt ut i et eget vedlegg. Et slikt skille mellom hva som skal gjøres ved f.eks. en kundekontroll, og hvordan dette skal dokumenteres gir etter vår oppfatning et lettere tilgjengelig rutineverk enn om dokumentasjonskravene hadde vært lagt inn i selve rutinen.

3.3. Opplæring

Kravet til opplæring skal sikre at alle ansatte er i stand til å gjenkjenne forhold som kan indikere hvitvasking og terrorfinansiering. For å sikre at det blir gitt relevant og tilstrekkelig opplæring, og at opplæringen blir vedlikeholdt, må ledelsen hos bingoentreprenørene vurdere hvordan dette kravet skal ivaretas i egen virksomhet og nedfelle dette i en rutine. Denne rutinen må konkretiseres i en opplæringsplan for en kommende periode, for eksempel et år. Planen må vise hvem som skal ha opplæring, i hva og når. De som skal ha opplæring må gis tid og anledning til å gjennomføre denne på en måte som gjør at de faktisk tilegner seg kunnskapen.

Ansatte som utfører arbeidet i bingohallene må ha kunnskap om hvordan hvitvasking og terrorfinansiering skjer, slik at de er i stand til å ha oppmerksomhet mot slike forhold i utførelsen av sitt arbeid. De må kjenne til de interne rutinene for hvordan de skal håndtere situasjoner der det kan være usikkerhet knyttet til et forhold de ser. Da må de vite hvem de skal kontakte for å diskutere den konkrete situasjonen, herunder om det skal iverksettes nærmere undersøkelser og hvordan. De må også vite når de skal kontakte den som er utpekt som hvitvaskingsansvarlig, for eventuell rapportering til Økokrim. Dette må nedfelles i egen rutine, og opplæringen må dekke denne rutinen og øvrige rutiner som skal sikre etterlevelsen av pliktene i hvitvaskingsloven.

Bingoentreprenøren AS har lagt opp opplæringen ved at hvitvaskingsansvarlig lærer opp avdelingslederne, som igjen lærer opp de ansatte i sin avdeling. Opplæringen består i gjennomgang av hvitvaskingsrutine inkludert risikovurdering og gjennomgang av skjema og øvrige instruksjoner knyttet til hvitvaskingsområdet. Bingoentreprenøren AS har dokumentert presentasjonen som benyttes til opplæring av de ansatte. Siste opplæring (etter revisjon av hvitvaskingsrutinen) ble gjennomført

våren 2021. Opplæring av avdelingsledere ble gjennomført på telefon grunnet koronarestriksjoner. Avdelingslederne har gjennomgått ny rutine med sine ansatte.

3.3.1 Lotteritilsynets vurdering

Bingoentreprenøren AS har dokumentert gjennomføring av opplæring på en god måte. Lotteritilsynet har mottatt dokumentasjon på gjennomført opplæring fra hvitvaskingsansvarlig til avdelingslederne (signert av begge parter) og opplæring fra avdelingsledere til de ansatte.

Bingoentreprenøren AS har konkretisert hvordan selskapet gjennomfører opplæringsplikten i hvitvaskingsrutinens pkt. 5.1, men det ble ikke oversendt noen opplæringsplan for hvordan denne plikten gjennomføres. Om dette allerede er gjort, anbefaler Lotteritilsynet at Bingoentreprenøren AS utarbeide en plan, f.eks. for et år som viser hvem som skal ha opplæring, i hva og når.

3.4 Kundetiltak og løpende oppfølging

Formålet med å gjennomføre kundetiltak er at rapporteringspliktige skal kjenne sine kunder. Når en kjenner identiteten til kunden og kundeforholdets formål, kan bingoentreprenøren iverksette tilpasset og risikobaserte tiltak mot den enkelte kunde.

Kundetiltak skal gjennomføres ved etablering av kundeforhold, ved transaksjoner over 16 000 kroner eller ved mistanke om hvitvasking eller terrorfinansiering.

Hvitvaskingsloven setter opp blant annet opp krav til at den rapporteringspliktige kartlegger kundens identitet, kundeforholdets eller transaksjonens formål og tilsiktede art og om kunden er en politisk eksponert person (PEP).

Hvitvaskingsloven stiller også krav til løpende oppfølging av kundeforholdet.

Bingoentreprenøren skal oppdatere kundeopplysninger og annen relevant dokumentasjon, samt overvåke kundeforholdet, herunder transaksjonsmønstre.

Bingoentreprenøren skal følge med på kundenes aktivitet og påse at de kjenner kunden tilstrekkelig til å gjennomføre nødvendige kundetiltak og vurderinger for å kunne håndtere risikoen som den enkelte kunde innebærer. Formålet med oppfølgingen er å oppdage avvikende eller endret adferd fra kunden.

Bingoentreprenøren AS regulerer håndtering av kundetiltak og løpende oppfølging i sin hvitvaskingsrutine pkt. 2. Her omtales tidspunkt for kundetiltakene, hvordan kundene risikoklassifiseres og beskrivelse av selve gjennomføringen av kundetiltakene. Rutinen belyser både normale kundetiltak og forsterkede kundetiltak. Avslutningsvis beskrives hvordan avvikling og avvising av kundeforhold og transaksjoner gjennomføres.

Vi har i tillegg mottatt kundeerklæringsskjema, oversikt over kontantomsetning og dagsoppgjør for 5 bingo haller.

Bingoentreprenøren AS har i tillegg gitt en grundig gjennomgang av sine systemer for løpende oppfølging av både registrerte og uregistrerte kunder. Tiltak som er gjennomført av de ansatte er dokumentert på en god måte gjennom standardskjema. Det er videre gitt en grundig beskrivelse av system hvordan kontantinnskuddene overvåkes.

Bingoentreprenøren AS har inntil nå ikke gjennomført forsterket kontroll på noen av sine kunder. Ingen kunder har oppgitt at de er PEP'er i forbindelse med kunderegistreringen.

3.4.1 Lotteritilsynets vurdering

Etter Lotteritilsynets vurdering har Bingoentreprenøren bygget opp et godt system for kundetiltak og løpende oppfølging. Både et rutineverk som er konkret tilpasset virksomhet og de faste malene som er utarbeidet, vil bidra til en ensrettede kundetiltak og løpende oppfølging av kundene.

Vi vil spesielt fremheve at Bingoentreprenøren AS ikke gir spillerne mulighet for å benytte ladestasjoner til å fylle på spillerkortet siden ansatte i disse tilfellene har vanskelig for å følge med spillernes forbruk av kontanter. Selskapet sletter videre alle gjeste/dagslapper til terminaler og tickets til databingo etter endt spilledag. Dette stenger for muligheten å sette inn kontanter over flere dager og deretter overføre til konto (avdekket modus for hvitvasking).

3.5 Undersøkelse og rapportering til Økokrim

Rapporteringspliktige som avdekker forhold som kan indikere at midler har tilknytning til hvitvasking eller terrorfinansiering, skal foreta nærmere undersøkelser. Terskelen for undersøkelser er lav, og enhver indikasjon kan i utgangspunktet være tilstrekkelig. Undersøkelser skal alltid gjennomføres dersom det avdekkes forhold som avviker fra den rapporteringspliktiges kjennskap til kunden og kundeforholdets formål og tilsiktede art, jf. hvitvaskingsloven § 25.

Rapporteringsplikten inntreffer dersom undersøkelser av et eller flere mistenkelige forhold ikke blir avkreftet. Mistankegrunnlaget er lavt, og det kreves ikke sannsynlighetsovervekt for at det foreligger noe mistenkelig før rapporteringsplikten inntreffer. Hvitvaskingsansvarlig er ansvarlig for å oversende opplysninger som nevnt i hvitvaskingsloven § 26 til Økokrim, jf. hvitvaskingsforskriften § 5-1.

Bingoentreprenøren AS opplyser om at det ikke har vært grunn til å mistenke at kunder har forsøkt å hvitvaske ved å overføre midler til medlemskort/ gjestelapper for

deretter å be om at pengene overføres til bank uten at det er foretatt spill. Bingoentreprenøren utelukker ikke at kunders forbruk av kontanter kan stamme fra svart arbeid eller annen kriminalitet, men det er ikke foretatt noen nærmere undersøkelser da det ikke foreligger tilstrekkelig klare indikasjon på hvitvasking.

3.5.1 Lotteritilsynets vurdering

Bingoentreprenøren AS har oversendt både dokumentasjon på gjennomførte undersøkelser og saker som er sendt videre til Økokrim. Både dokumentasjon av undersøkelsene gjennomført hos bingoallen og rapport til Økokrim er utfyllende og dekker lovens krav.

Bingoentreprenøren AS har videre detaljerte og godt tilpassede rutiner for når undersøkelser og rapportering skal finne sted. Lotteritilsynet vil spesielt fremheve det som positivt at selskapet har gitt konkrete, selskapstilpassede eksempler på mistenkelige forhold bør undersøkes nærmere.

Det kan likevel, ut fra oversendt dokumentasjon, tyde på at Bingoentreprenøren AS i praksis har satt en for høy terskel for når en bør foreta nærmere undersøkelser om kontanter brukt til kjøp av spill kan stamme fra svart arbeid eller kriminalitet. I tilsynsnotatet pkt. 6A skriver Bingoentreprenøren AS at de ikke kan utelukke denne typen midler bli brukt til kjøp av spill, men understreker at siden det ikke foreligger «klare indikasjoner» at pengene stammer fra svart arbeid, har det ikke blitt gjennomført nærmere undersøkelser. Selskapets egen hvitvaskingsrutinens pkt. 3.1 er terskelen satt lavere og taler om at «indikasjoner» på bruk av svarte penger er tilstrekkelig for nærmere undersøkelser.

Mottatt dokumentasjon fra bingoallen Heimdal hvor denne typen forhold både ble undersøkt nærmere og senere rapport til Økokrim, kan indikere at både undersøkelse/ rapportering skulle skjedd på et tidligere tidspunkt da kunden allerede hadde spilt over lang tid, hadde vist ufin oppførsel mot de ansatte og betalte alltid kontant for inntil kr. 4000 daglig), jfr. selskapets hvitvaskingsrutine pkt. 3.1.

Lotteritilsynet anbefaler Bingoentreprenøren AS ta en gjennomgang av egen praksis knyttet til hva som skal til før bingoallene skal foreta ytterligere undersøkelser for å avkrefte en oppstått indikasjon på midler har tilknytning til hvitvasking.

4. Oppsummering av resultat og videre oppfølging

Bingoentreprenøren AS har fått på plass et godt system for å kunne sikre at selskapet overholder reglene i hvitvaskingsloven og bidrar på den måten til at risikoen for å bli misbrukt til hvitvasking og terrorfinansiering reduseres.

4.1 Avvik

Revisjonen avdekket ingen avvik.

4.2 Merknader

Lotteritilsynet har under revisjonen kartlagt følgende tre forbedringsområder (merknader);

Merknad 1

Lotteritilsynet anbefaler at Bingoentreprenøren AS innfører tiltak som sikrer at de risikoer som spesielt er relevant for avdelingslederne/ ansatte i bingohallene får et spesielt fokus i opplæringen, se detaljer i pkt. 3.1

Merknad 2

Lotteritilsynet anbefaler Bingoentreprenøren AS å utarbeide en opplæringsplan for hvitvaskingsområdet som konkretiserer hvem som skal ha opplæring, hva de enkelte skal ha opplæring i og når opplæringen skal finne sted, se detaljer i pkt. 3.3.

Merknad 3

Lotteritilsynet anbefaler Bingoentreprenøren AS å gjennomgå egen praksis knyttet til hva som skal til før en foretar ytterligere undersøkelser for å bekrefte/avkrefte en indikasjon på midler har tilknytning til hvitvasking, se detaljer i pkt. 3.5.